

คำราชาศัพท์

ที่มาของคำราชาศัพท์

- จากบันทึกประวัติศาสตร์ เขียนไว้ว่า คนไทยเราเริ่มใช้คำราชาศัพท์ตั้งแต่ในรัชสมัยพระมหาธรรมราชา(ลิไท) พระร่วงองค์ที่ 5 แห่งกรุงสุโขทัย
- ซึ่งในศิลาจารึกวัดศรีชุม ได้กล่าวถึงการตั้งราชวงศ์และกรุงสุโขทัย โดยมีคำว่า “อภิเชก” ซึ่งเป็นคำราชาศัพท์ที่ไทยเรารับมาใช้สำหรับประกอบพิธีการแต่งตั้งตำแหน่งชั้นสูง นอกจากนี้ในวรรณคดีเรื่องไตรภูมิพระร่วง ปรากฏว่ามีคำราชาศัพท์อยู่เป็นจำนวนมาก

ความหมายของคำราชาศัพท์

- คำราชาศัพท์ คือ คำสุภาพที่ใช้ให้เหมาะสมกับฐานะของบุคคลต่างๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมอันดีงามของคนไทยที่ให้ความเคารพนับถือกันตามชั้นหรือฐานะที่แบ่งออกเป็น ๕ ประเภท คือ
- พระมหากษัตริย์ และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ
- พระบรมวงศานุวงศ์ (พระบรมวงศ์ และพระอนุวงศ์)
- พระภิกษุสงฆ์
- ขุนนาง ข้าราชการ
- และสุภาพชน

๑.พระมหากษัตริย์ และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ

- พระมหากษัตริย์ และสมเด็จพระบรมราชินีนาถใช้คำราชาศัพท์ชั้นสูงสุดเสมอกัน ยกเว้นคำว่า “พระบรม” ใช้กับพระมหากษัตริย์พระองค์เดียว

๒.พระบรมวงศานุวงศ์(พระบรมวงศ์ และพระอนุวงศ์)

- พระบรมวงศานุวงศ์ มี ๒ ระดับ ได้แก่
  - ๑. พระบรมวงศ์ (เจ้าชั้นสูง) ในปัจจุบัน ได้แก่
    - สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
    - สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี
  - ๒. พระอนุวงศ์ (เจ้าชั้นรอง) ในปัจจุบัน ได้แก่
    - สมเด็จพระเจ้าฟ้า
    - พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า
    - หม่อมเจ้า

หม่อมเจ้า

- ยกตัวอย่างเช่น

- พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา
- หม่อมเจ้าเวียงวัฒนา ชยางกูรหม่อมเจ้าวรราชัย ชยางกูร
- หม่อมเจ้าอุทัยเทียง ชยางกูร
- หม่อมเจ้าจรูญฤทธิเดช ชยางกูร
- หม่อมเจ้ากฤษณาพัทธรพิมล คีรีกุล
- หม่อมเจ้าบุษาน สวัสดิวัตน์
- หม่อมเจ้าเมธี สวัสดิวัตน์

๓. พระภิกษุสามเณร

- พระภิกษุสามเณร มี ๕ ระดับ ได้แก่
  - สมเด็จพระสังฆราชเจ้า
  - สมเด็จพระสังฆราช
  - สมเด็จพระราชาคณะ
  - พระราชาคณะ
  - พระครู
  - พระสงฆ์ทั่วไป

๔. ขุนนาง ข้าราชการ

- ขุนนาง ข้าราชการ เรียงตามลำดับ ดังนี้
  - ประธานองคมนตรี
  - นายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี
  - ประธานสภาผู้แทนราษฎร
  - องคมนตรี รัฐมนตรี
  - รองประธานสภาผู้แทนราษฎร
  - ปลัดกระทรวง อธิบดี ผู้ว่าราชการจังหวัด
  - สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สุภาพชนและบุคคลทั่วไป

หมวดหมู่ของคำราชาศัพท์

๔.๑ หมวดร่างกาย

๔.๒ หมวดเครื่องแต่งกาย

๔.๓ หมวดเครื่องใช้

๔.๔ หมวดราชตระกูล

ตัวอย่างการใช้คำราชาศัพท์

๑. คำราชาศัพท์ที่มีความหมายว่า กำหนดการ

- ๑.๑ “หมายรับสั่ง” ใช้กับพระราชพิธีภายใน เป็นหมายสั่งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติกร ผู้สั่งคือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- ๑.๒ “หมายกำหนดการ” ใช้กับงานพระราชพิธี ที่มีเอกสารแจ้งกำหนด ขั้นตอนของงาน โดยอ้างถึงพระบรมราชโองการ คือ ขึ้นต้นข้อความว่า “นายกรัฐมนตรี หรือเลขาธิการพระราชวังรับพระบรมราชโองการเหนือเกล้าฯ สั่งว่า...”

คำราชาศัพท์ที่มีความหมายว่า กำหนดการ(ต่อ)

- ๑.๓ “กำหนดการ” ใช้กับงานทั่วไปที่พระราชวงศ์ บุคคลสำคัญ ราชการหรือเอกชนจัดขึ้น หมายถึง รายการต่างๆที่กำหนดไว้ในงานหรือพิธี โดยเขียนไว้ในบัตรหรือบอกด้วยวาจา
- * ข้อสังเกต หากงานใดเกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ แต่ไม่ได้เป็นงานพระราชพิธีซึ่งกำหนดขึ้นโดยพระบรมราชโองการ ให้ใช้ว่า “กำหนดการ” เช่น กำหนดการสวนสนามแสดงความสามัคคี เป็นต้น เพราะเป็นงานที่ทางราชการจัดขึ้น

- ๒. คำราชาศัพท์ที่มีความหมายว่า “คำพูดหรือพูด”
- ๒.๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถ้าเป็นงานราชการเรื่องสำคัญ ใช้ว่า “พระราชดำรัส” หรือ “พระราชกระแส” ถ้าเป็นเรื่องธรรมดาสามัญ ไม่ใช่ราชการ ใช้ว่า “รับสั่ง” หรือ “ตรัส”
- ๒.๒ เจ้านายชั้นพระบรมราชวงศ์ ใช้ว่า “รับสั่ง” “ตรัส” “ดำรัส”

- ๓. คำราชาศัพท์ที่มีความหมายว่า “คำสั่ง”
- ๓.๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ใช้ว่า “มีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่า”
- ๓.๒ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ใช้ว่า “มีพระราชเสาวนีย์เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม สั่งว่า”
- ๓.๓ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ใช้ว่า “มีพระราชบัญชาเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม สั่งว่า”
- ๓.๔ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ใช้ว่า “มีพระราชบัญชาเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม สั่งว่า”

๔. คำราชาศัพท์ที่มีความหมายว่า “ช่วยเหลือ”

- ๔.๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ใช้ว่า “พระบรมราชาอุปถัมภ์” เช่น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รับสมาคมนิสิตเก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไว้ในพระบรมราชาอุปถัมภ์”
- ๔.๒ สมเด็จพระบรมราชาธิบดี ใช้ว่า “พระบรมชินูปถัมภ์”
- ๔.๓ เจ้านายชั้นพระบรมราชวงศ์ ใช้ว่า “พระอุปถัมภ์”

- ๕. คำราชาศัพท์ที่มีความหมายว่า “เป็น ,มี”
- ๕.๑ “มี” ใช้นำหน้าคำที่คำกริยารราชาศัพท์ เช่น มีพระบรมราชโองการ มีพระราชเสาวนีย์
- ๕.๒ “ทรงมี” ใช้นำหน้าคำที่เป็นคำนามสามัญ เช่น ทรงมีกล้องถ่ายรูป ทรงมีเสตมป์
- ๕.๓ “เป็น” ใช้นำหน้าคำที่เป็นคำนามราชาศัพท์ เช่น เป็นพระราชโอรส เป็นพระราชนัดดา
- ๕.๔ “ทรงเป็น” ใช้นำหน้าคำนามสามัญ เช่น ทรงเป็นครู ทรงเป็นนักปราชญ์

- ๖. คำราชาศัพท์ที่มีความหมายว่า “เดิน หรือ เดินทาง”
- ๖.๑ “เสด็จพระราชดำเนิน” ใช้เฉพาะกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เช่น
เสด็จพระราชดำเนินไป
- ๖.๒ “เสด็จ” ใช้นำหน้าคำกริยา เช่น เสด็จเข้า เสด็จขึ้น เสด็จประพาส
เสด็จตรวจพล

- * ข้อสังเกต คำว่า “เสด็จพระดำเนิน” ไม่มีใช้ในราชศัพท์ มีแต่ คำว่า “ทรงพระดำเนิน” แปลว่า เดิน
- * ข้อสังเกต คำว่า “เสด็จ” อาจใช้เป็นบุรุษสรรพนาม หมายถึง พระมหากษัตริย์หรือพระบรมวงศานุวงศ์ เช่น รับเสด็จ

๓.พระบรมราชูปถัมภ์ พระบรมราชานุเคราะห์

- ๓.๑ “พระบรมราชูปถัมภ์” ใช้กรณีการให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลหรือช่วย
ค้ำจุนองค์กร สถาบัน สมาคม สโมสร หรือกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง
- เช่น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รับ
สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์
- ๓.๒ “พระบรมราชานุเคราะห์” ใช้ในกรณีที่ทรงช่วยเหลือ อนุเคราะห์
บุคคลด้วยพระเมตตากรุณา
- เช่น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รับนาย
นิลเพชร กำจาย เข้ารับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลเมืองเพชรรัตน์
โดยให้เป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์

- ถ้าเป็น สมเด็จพระบรมราชชนนี, สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามบรมราชกุมาร, สมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ใช้ พระราชานุเคราะห์
- ถ้าพระราชวงศ์ทั่วไป ใช้ พระอนุเคราะห์

๘. พระบรมฉายาลักษณ์ พระบรมสาทิสลักษณ์

๑. พระบรมฉายาลักษณ์หรือพระบรมรูป คือ รูปถ่ายหรือภาพถ่ายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๒. พระฉายาลักษณ์หรือพระรูป คือรูปถ่ายหรือภาพถ่ายของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชวงศ์ทั่วไป

๓. พระบรมสาทิสลักษณ์ คือ รูปเขียนหรือภาพเขียนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๔. พระสาทิสลักษณ์ คือรูปเขียนของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชวงศ์ตั้งแต่พระองค์เจ้าขึ้นไป

๘. อาคันตุกะ พระราชอาคันตุกะ

- อาคันตุกะ หมายถึงแขกผู้มาเยือน
- ให้สังเกต “เจ้าบ้าน” เป็นหลัก
- ถ้าเจ้าบ้านเป็นพระราชา พระมหากษัตริย์ ใช้ พระราชอาคันตุกะ
- ถ้าเจ้าบ้านไม่ใช่พระราชา พระมหากษัตริย์ ใช้ อาคันตุกะ

๕. การใช้ทูลเกล้าฯถวาย และน้อมเกล้าฯถวาย

- ๕.๑ ถ้าเป็นสิ่งที่สามารถยกได้ เช่น เอกสาร หนังสือ ใช้ ทูลเกล้าฯถวาย(อ่านทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย)
- ๕.๒ เป็นสิ่งที่ไม่สามารถยกได้ เช่น บ้าน รถ อาคาร ใช้ น้อมเกล้าฯถวาย(อ่านน้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวาย)

ตัวอย่างการใช้คำราชาศัพท์

• ตัวอย่างประโยคที่ไม่ถูกต้อง

๑. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จพระราชดำเนิน ไปเชียงใหม่
๒. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ฯ ทรงโปรดวิชาเคมี
๓. พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภาทรงบรรทมไปเมื่อสักครู่นี้

ตัวอย่างการใช้คำราชาศัพท์

• ตัวอย่างประโยคที่ถูกต้อง

๑. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนิน ไปเชียงใหม่
๒. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ฯ โปรดวิชาเคมี
๓. พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภาบรรทมไปเมื่อสักครู่นี้